

G.V. VOLOSHKO. TRAINING OF FUTURE SOCIAL WORKERS TO CREATING PREVENTIVE SOCIAL ADVERTISING

The summary. The article focuses on the importance of social advertising for the society and socialization of the personality. The author reveals the possibilities of using preventive social advertising and describes the technology of its creation in the process of professional training of future specialists in social sphere.

The analysis of modern changes in the development of Ukrainian society indicates the necessity of the social field studying, in particular the peculiarities of socialization of younger generation. According to the rapid development of public communication and information technologies specialists of the social sphere more and more often turn to such tool of the personality and public opinion formation as social advertising.

Despite numerous developments of various aspects in the theory of social advertising, the problem of the use of preventive social advertising as a means of professional training of future social workers to promotional and information activities is not solved enough.

As an effective instrument of social policy, social advertising is able to mobilize active members of society with the aim of solving the urgent social problems that cannot be tackled efficiently using a standard set of state administrative-legal means. Social advertising conveys a message that promotes a specific positive event, demonstrates public benchmarks, role models, and creates new social values. Getting started developing social-pedagogical preventive advertisement, we offer future social workers to be guided by a specific technology. We believe that in preventive social advertising for pupils you cannot use the motive of fear and cause negative emotions. Because it can do harm the psyche of the pupil. The main goal of social and educational advertising is to provide the resources in order to change a pupil's life position and his views in a positive direction, to help find a way in difficult situations, to feel needed, important and to receive hope for a better future.

Key words: social advertising, prevention activities, training of future social workers to create social advertising requirements.

Рекомендовано до друку.
Д-р пед. наук, проф. В.В. Вербець.
Одержано редакцією 26.02.2016 р.

УДК: 373. 2: 371. 133

О.І. СТЕПАНОВА

ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЕВОГО СПІЛКУВАННЯ ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ З ДІТЬМИ, ЯКІ МАЮТЬ РІЗНІ ОСВІТНІ МОЖЛИВОСТІ

Резюме. У статті розглянуто проблему мовленнєвого спілкування дітей дошкільного віку, які потребують корекції мовленнєвого розвитку, проаналізовано діяльність педагогів ДНЗ по нормалізації і розвитку правильного мовлення дитини, окреслено роль «семантичного поля» для запуску механізму саморозвитку мовлення, зв'язного висловлювання.

Ключові слова: мовленнєвий розвиток, мовлення, інклюзія, інклюзивна освіта, корекційна робота, дошкільник.

Постановка проблеми. В умовах модернізації освіти, що відбувається під впливом соціально-політичних і соціально-економічних змін в країні, курс якої спрямований на ідеї гуманізації, гуманітаризації, демократизації, відмову від одноманітності та намагання створити для кожної дитини індивідуальний шлях розвитку з урахуванням його психофізичних особливостей, пріоритетними залишаються питання забезпечення якості та доступності освіти.

Сьогодні все більш актуальним стає питання розвитку інклюзивної освіти, розробки моделі виховання, розвитку і навчання дітей із тяжкими порушеннями мовлення (ТПМ).

Інклюзивна освіта передбачає створення в дитячому навчальному закладі (ДНЗ) умов, які будуть урахувати потреби дітей із різними освітніми можливостями, де найголовнішим є соціалізація дошкільників. Під визначенням поняття «соціалізація» розуміється суб'єкт – суб'єктного підходу, який трактує її як соціальну адаптацію, взаємодію і самореалізацію дітей в єдиному просторі ДНЗ [5, 15].

Аналіз стану розробки проблеми. У сучасній педагогічній теорії практично відсутні дослідження, присвячені системному розгляду проблеми інклюзивної освіти дітей дошкільного віку, які потребують корекції мовленнєвого розвитку. Адже саме дошкільний вік є особливо важливим періодом інтенсивного не тільки психічного та особистісного розвитку, а й активізації мовленнєвого спілкування, що відіграє важливу роль у становленні особистості та формуванні її первинного світогляду, самосвідомості, розвитку соціальних властивостей, а також є найбільш сприятливим у забезпеченні повноцінного загального розвитку дитини, готовності до школи, набуття життєвого досвіду.

Особливості мовлення дітей із мовленнєвою патологією досліджувалися Л. Вавіною, С. Коноплястою, Р. Левіною, Н. Пахомовою, О. Ревуцькою, Є. Соботович, Л. Спіровою, В. Тарасун, Л. Трофименко, С. Шаховською, М. Шеремет та іншими вченими.

© О.І. Степанова, 2016

Незважаючи на різне трактування причин, що викликають порушення онтогенетичного розвитку мовлення дітей із мовленнєвою патологією, дослідники визнають, що для дошкільників цього контингенту характерні специфічні труднощі мовленнєво-мисленнєвої діяльності (Р. Белова-Давід, І. Власенко, В. Ковальов, В. Ковшиков, Р. Левина, С. Ляпидевский, О. Мастюкова та ін.).

На думку Г. Чиркіної, Т. Філічевої, маючи в цілому повноцінні передумови для оволодіння розумовими операціями, доступними за віком, діти із загальним недорозвиненням мовлення відстають у розвитку словесно-логічного мислення, їм властиві низька продуктивність запам'ятовування, труднощі вербалізації, аналізу й синтезу.

У роботах відомих українських вчених досліджується розвиток комунікативних можливостей дитини (В. Берзін, А. Богущ, Н. Гавриш, О. Джурина, В. Тарасун, Л. Фомічова, Д. Шульженко, М. Шеремет та ін.).

Мета статті – аналіз особливостей мовленнєвого спілкування педагогів із дошкільниками, які мають різні освітні можливості. Головним завданням нашої розвідки є характеристика інтегрованого виховання і навчання дітей із ТПМ у дошкільних навчальних закладах на сучасному етапі розвитку загальної та спеціальної освіти.

Виклад основного матеріалу. У межах соціалізації пріоритетними є пізнавальний і мовленнєвий розвиток дитини. Повноцінне мовлення – необхідна умова соціалізації дитини, розвитку її інтелекту та сфери удосконалення особистості.

Проблема мовленнєвого спілкування всіх категорій дітей дошкільного віку досить актуальна, оскільки процент дошкільників з різними порушеннями залишається стабільно високим. Відповідно до даних учених 58 % дітей дошкільного віку мають низький рівень мовленнєвого розвитку, що зумовлює необхідність реалізації в дошкільному закладі цілеспрямованої роботи з мовленнєвого розвитку як здорових, так і дітей із ТПМ [7, 120]. Разом із тим необхідно відзначити, що старший дошкільний вік є сензитивним періодом для розвитку комунікативної спрямованості дітей. Робота з мовленнєвого розвитку посідає одне з центральних місць у дошкільній освіті, що, безумовно, підкреслює важливість періоду дошкільного дитинства в мовленнєвому становленні особистості. На зміну традиційним приходять нові методи навчання і виховання, спрямовані на активізацію пізнавального і мовленнєвого розвитку дитини. У таких швидкоплинних умовах педагогу дошкільної освіти необхідно вміти орієнтуватися в багатогранності інтегративних підходів до розвитку дітей, у широкому спектрі сучасних інноваційних технологій.

У наш час існує протиріччя між необхідністю соціалізації дітей з різними освітніми потребами і недостатньою пропрацьованістю в практиці дошкільної освіти методичного забезпечення в області пізнавального і мовленнєвого розвитку дітей в умовах інклюзивної освіти.

Для організації роботи з мовленнєвого розвитку дошкільників з різними освітніми можливостями необхідно розробити програми, спрямовані на різні спеціальні корекційні освітні модулі, в яких будуть ураховуватися не тільки вікові, але й індивідуальні особливості дітей із ТПМ. Методи, засоби і форми роботи в інклюзивній групі повинні бути спрямовані на розширення спектра компетенції всіх дітей, які входять у групу.

Таким чином, організація інтегрованої освіти, інклюзії найбільш перспективно в період дошкільного дитинства. До числа дітей з обмеженими можливостями здоров'я вчені відносять дітей із різними мовленнєвими порушеннями, які мають серйозні проблеми особистісного розвитку, самореалізації, адаптації та інтеграції в сучасному суспільстві. За оцінками спеціалістів (І. Марченко, В. Тарасун, Н. Чередниченко, М. Шеремет та ін.) діти з відхиленнями мовленнєвого розвитку становлять найбільш численну групу дитячої популяції та їхня кількість неухильно зростає. Дуже важливим є забезпечення якісною індивідуалізацією навчання таких дітей, особливою просторовою і часовою організацією для них освітнього середовища.

Перед дошкільними навчальними закладами постає питання про створення сприятливих умов, що допомагають розвитку дітей із різними освітніми можливостями, з урахуванням їхніх вікових, типологічних та індивідуальних можливостей.

Домінантою при такому підході є принцип організації семантичного поля і розширення валентності слів на фоні ознайомлення з навколишнім у сполучі з розвитком пізнавальних процесів, комунікативних здібностей у спеціально організованої сумісної освітньої діяльності суб'єктів освітнього процесу. Важливо долучити до такої роботи заходи по організації взаємодії з батьками з метою підвищення їхньої педагогічної компетенції в межах пізнавального і мовленнєвого розвитку дітей в освітньому просторі та заходів по організації взаємодії з педагогами і спеціалістами з актуалізації знань дітей. Потреба в такій взаємодії продиктована створенням пізнавального та мовленнєвого середовища в найближчому оточенні дитини.

Семантичне поле – комплекс асоціацій, що виникають навколо одного слова [7, 23]. Наявність «семантичного поля» дає людині можливість швидко добирати слова під час спілкування. Зв'язки, що виникають між словами, прийнято називати валентністю слів, що створює основу для програмування цілого висловлювання: слово актуалізує ланцюг асоціацій, які виникають навколо однієї лексеми і сприяють появі нових слів; полегшує пошук нових слів, породжує схему цілого висловлювання, на основі словосполучень поширює прості речення.

Такий підхід дає можливість дитині не тільки запам'ятовувати значну кількість нових слів, але й актуалізує, дозволяє пригадати на одному занятті біля 30 нових слів. При цьому відбувається систематизація значень слів, між ними виникають асоціативні зв'язки. Формування семантичних полів значень різних слів запускає механізми саморозвитку мовлення, зв'язного висловлювання. Дитина набуває здатність самостійно отримувати різні уявлення про об'єкти оточуючого світу: все це створює основу для вияву в дошкільників інтересу до мовленнєвого спілкування, що призводить до більш успішної соціалізації. Допоміжним фактором служить використання при проведенні сумісної освітньої діяльності мультимедійних презентацій з кожної нової теми [3, 134].

Сучасні технології навчання і виховання дошкільників, урахування індивідуальних особливостей під час проведення занять дозволяє вживати один і той же навчальний матеріал як при роботі з звичними вихованцями, так і для дітей з ТПМ.

Робота над семантичним полем може бути ефективною, якщо її проводити комплексно і до нею залучати всіх працівників дошкільного навчального закладу, передусім вихователів, логопедів та ін. Очевидним є те, що результати корекційної роботи залежать від узгоджуваних дій спеціалістів різних профілів у освітньому процесі, залучення батьків дитини з порушенням мовлення в процес його реабілітації засобами освіти, які створені спеціалістами. Значну увагу необхідно приділяти визначенню логопедичних технологій корекційної роботи.

Відхилення в мовленнєвому розвитку і зумовлені цим мовленнєві труднощі часто супроводжуються зниженням пізнавальної активності дитини, недостатнім орієнтуванням у фактах і явищах навколишнього, збідненням змісту комунікативної, ігрової та художньо-творчої діяльності. Спеціалісти ДНЗ вважають, що в житті дитини з порушенням мовлення роль гри дуже важлива і є основою для розвитку уяви, образного мислення, мовленнєвого спілкування, пізнання оточуючого світу. При правильному і послідовному керівництві дорослих гра стає важливим засобом морального, розумового і мовленнєвого розвитку.

Педагоги ДНЗ працюють над створенням умов для успішного розвитку дітей з порушенням мовлення: вихователі, логопеди тощо. Це не просто корекція мовлення або постановка звуків, яку здійснюють логопеди, а послідовна робота з розвитку мовлення і контроль за її правильністю.

Відповідно до принципу інтеграції, мовленнєвий розвиток дітей здійснюється не тільки в процесі гри, але й при організації всіх видів дитячої діяльності через фізкультхвилинки, дидактичні ігри з елементами руху, рухливі ігри з елементами розвитку мовлення, математики, конструювання тощо. Педагогу потрібно цілеспрямовано організувати освітній процес так, щоб від дітей вимагалась оптимальна мовленнєва активність у всіх видах дитячої діяльності. Такий підхід не тільки стимулює мовленнєвий розвиток, але й сприяє успішному вирішенню освітніх завдань.

Єдине блочно-тематичне планування в ДНЗ дозволяє всім спеціалістам працювати над спільною темою, включаючи в свої заняття ситуації для мовленнєвого розвитку дітей, активізація словника, різні артикуляційні гімнастики, дидактичні ігри, спрямовані на розвиток фонематичного слуху, звуковимови.

Педагоги ДНЗ повинні створювати необхідну пізнавальну і мотиваційну базу для формування мовленнєвих навиків у різних видах діяльності, організувати предметно-просторові умови для цього, проводити роботу з активізації словника, розвитку фонематичного слуху. З цією метою під час занять використовують ігри з речитативом, артикуляційну гімнастику, звуконаслідування, ігри з правилами, розвивають зорове сприйняття, дрібну моторику рук, створюють умови для мовленнєвої активності на заняттях. Взаємодія всіх педагогів ДНЗ на основі єдиного інтегрованого плану, збагачене мовленнєве середовище забезпечить повноцінний розвиток дошкільників.

Висновки. Таким чином, створення умов для повноцінного виховання і навчання дітей із ТПМ, адекватного їхньому стану, є умовою успішної реалізації інклюзії – одного з ефективних і провідних механізмів побудови суспільства для всіх і кожної конкретної людини.

Організація інтегрованого виховання і навчання дітей із ТПМ у дошкільних навчальних закладах на сучасному етапі розвитку загальної та спеціальної освіти є новим і складним напрямом.

Соціальні уявлення, в свою чергу, є образами, що формуються на основі знань і досвіду, які промовляються словом, але не впливають у цей момент на людину, проте є запорукою успіху в процесі спілкування.

Робота по нормалізації і розвитку правильного мовлення дитини ґрунтується на реалізації завдань із розвитку індивідуальних здібностей до мовленнєвої діяльності, підготовки до навчання читанню, розвитку мовленнєвої творчості, виразності мовлення, змістовності та зв'язності мовлення дітей.

Організація «семантичних полів» значень слів подає поштовх до розвитку мовлення дітей і підвищує пізнавальну активність дошкільників. У дітей із ТПМ удосконалюється словниковий запас, розвиваються пізнавальні можливості, розширюється світогляд, розвиваються когнітивні функції.

Отже, при комплексному підході в організації мовленнєвого спілкування у дітей із порушенням мовлення спостерігається: збільшення словникового запасу (засвоєння лексичних і граматичних засобів мови в процесі сумісної освітньої діяльності: уміння співвідносити слова-предмети, слова-ознаки, слова-дії, синоніми, антоніми); активізація словника (уживання у вільному мовленні лексико-граматичних категорій, засвоєних у ході сумісної освітньої діяльності); покращення звукового і просодичного боків мовлення; розширення уявлень про предмети і явища навколишнього; розвиток дрібної та загальної моторики; покращення навиків просторових орієнтировок (щодо себе, на папері); підвищення пізнавальної активності; прояв активності, самостійності в різних видах діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика. Теорія і практика / А.М. Богуш. – Запоріжжя : Просвіта, 2000. – 200 с.
2. Марченко І.С. Спеціальна методика початкового навчання української мови (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників): навч. посіб. / І.С. Марченко. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 288 с.
3. Миронова С.П. Основи корекційної педагогіки: навч. посіб. / С.П. Миронова, О.В. Гаврилов, М.П. Матвеева; за заг. ред. С.П. Миронової. – Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. – 264 с.
4. Шеремет М.К. Хрестоматія з логопедії: навч. посіб. / М.К. Шеремет, І.В. Мартиненко. – К.: КНТ, 2006. – 360 с.

5. Жукова Н.С. Преодоление общего недоразвития речи у дошкольников: кн. для логопеда / Н.С. Жукова. – М.: Просвещение, 1990. – 96 с.
6. Лурия А.Р. Язык и сознание / А.Р. Лурия; под ред. Е.Д. Хомской.– М.: Изд-во Моск. ун-та, 1979 – 320 с.
7. Филичева Т.Б. Устранение общего недоразвития речи у детей дошкольного возраста / Т.Б. Филичева, Г.В. Чиркина. – М.: Айрис-Пресс, 2008. – 224 с.

О.И. СТЕПАНОВА. ОСОБЕННОСТИ РЕЧЕВОГО ОБЩЕНИЯ ПЕДАГОГОВ ДОШКОЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ С ДЕТЬМИ, ИМЕЮЩИМИ РАЗНЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ

Резюме. В статье рассматривается проблема речевого общения детей дошкольного возраста, требующих коррекции речевого развития, анализируется деятельность педагогов ДОУ по нормализации и развитию правильной речи ребенка, определяется роль «семантического поля» для запуска механизмов саморазвития, связной речи.

Ключевые слова: речевое развитие, речь, инклюзия, инклюзивное образование, коррекционная работа, дошкольник.

O.I. STEPANOVA. FEATURES OF THE SPEECH COMMUNICATION EDUCATORS SCHOOLS WITH CHILDREN WHO HAVE A VARIETY OF EDUCATIONAL OPPORTUNITIES

The summary. In the article the problem of speech communication preschool children requiring correction of speech development, analyzed the activities of the teachers in pre-school establishments on the normalization and development of proper speech of the child outlines the role of semantic fields to run mechanisms of self-development, coherent statement.

Key words: speech development, speech, inclusion, inclusive education, correctional work, preschool.

Рекомендовано до друку.

Канд. пед. наук, проф., член-кор. АПСН Т.І. Поніманська.

Одержано редакцією 11.01.2016 р.

УДК: 37. 015: 31

Л.А. БІСОВЕЦЬКА

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ШКОЛЯРА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ОСВІТИ

Резюме. Зазначено, що система освіти повинна забезпечувати формування особистості, яка усвідомлює свою належність до Українського народу, європейської цивілізації, орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки.

Ключові слова: формування особистості, чинники розвитку та формування особистості, середовище, виховання, навчання.

Постановка проблеми. Прогресивні зміни в житті українського суспільства потребують приділити особливу увагу гармонійному розвитку творчої особистості, вихованню всебічно розвиненої людини, яка має яскраву індивідуальність, здатна приймати зважені рішення за складних умов сучасності, усвідомлювати глобальні проблеми людства та національні проблеми й намагатися взяти посильну участь у їх вирішенні.

Формування особистості учня, розвиток творчого потенціалу дитини – одне з найважливіших завдань сучасної школи. Сучасний загальноосвітній навчальний заклад має створювати сприятливі умови для розвитку творчого потенціалу особистості, а вчитель – допомагати реалізуватися талантам і здібностям учня.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній педагогічній теорії та практиці виділяють декілька підходів, що визначають основи особистісної орієнтації освіти і виховання: філософський (В. Андрущенко, Д. Белухін, Б. Гершунський, П. Саух); психологічний (І. Бех, Л. Виготський, А. Маслоу, С. Рубінштейн, Е. Фромм); педагогічний (С. Гончаренко, І. Зязюн, О. Пехота, В. Сухомлинський, О. Сухомлинська); соціально-педагогічний (Я. Коломинський, С. Пальчевський, С. Подмазін, А. Реан, А. Сбруєва); соціологічний (А. Капська, С. Карпенчук, Д. Маєрс, Д. Пашенко).

В останні десятиліття з'явилися дослідження, у яких розглядаються різні напрями особистісно орієнтованого навчально-виховного процесу: психологічні умови його реалізації (В. Бочелюк, В. Гаркуша, О. Губенко, Г. Євдокимова); витоки особистісно орієнтованого навчання та виховання в історії української педагогіки (В. Бучківська, А. Віденко, Н. Гоцкало, Ю. Новгородська). Серед останніх праць слід назвати такі, як-от: І. В. Белецька «Вплив організованого вільного часу на становлення особистості учня» [1], Л. Васильєва «Особливості розвитку уявлень учнів про власну особистість» [2], О.Г. Кучерявий «Педагогіка: особистісно-розвивальні аспекти» [3], О.М. Подольська «Самоорганізація як основа розвитку сучасного учня» [6], В.М. Тарадайник «Використання інформаційно-соціального середовища розвитку обдарованої дитини» [7], Т. Фокіна «Вчитися жити в сучасному світі. Програма самовдосконалення особистості учнів» [9], М.П. Щербань «Педагогічний супровід як стратегія становлення особистості учня» [10].

© Л.А. Бісовецька, 2016